

VELDWIJZER

Wolven in de Drents-Friese grensstreek

Feiten over aanwezigheid en schade

In dit nummer

- Wolven in Drents-Friese grensstreek
- Wandelen langs Uffelter Boervaart
- Lariks verwijderd
- Broedseizoen 2022
- Bijzondere vogels
- Sprokkelwark

Geen onderwerp dat de gemoederen in de Drents-Friese grensstreek zo bezighoudt als de wolf. Sociale en 'klassieke' media staan bol van de verhalen, meningen, angsten, zorgen en al of niet vermeende feiten over het dier. De redactie van Veldwijzer mengt zich niet in de discussie en neemt geen stelling in.

Negeren kunnen we het onderwerp echter ook niet. In dit artikel zetten we zo objectief mogelijk de feiten over de wolf, schade door wolven en het voorkómen daarvan op een rij.

Na eerdere incidentele waarnemingen vestigden zich in 2021 een mannelijke en een vrouwelijke wolf in de Drents-Friese grensstreek. In het voorjaar van 2022 werd duidelijk dat ze een paar hadden gevormd en in de zomer kwam het bewijs dat ze drie welpen ter wereld hadden gebracht. Daarmee is er sprake van een roedel. Een wolvenroedel is niets anders dan een gezin: de beide ouders en de jongen van het huidige en eventueel het voorgaande jaar. Een roedel is in Europa zelden groter dan tien dieren. In het tweede levensjaar verlaten de jonge wolven hun geboorteroedel op zoek naar een eigen territorium, dat ze soms honderden kilometers verderop vestigen. Een roedel houdt er ook een territorium op na, waarvan de grootte kan variëren afhankelijk van onder meer de beschikbaarheid van voedsel. In de ons omringende landen meet het gemiddeld zo'n 200 vierkante kilometer.

Naast de aanwezige roedel komen er elders in onze regio af en toe rondzwervende wolven op bezoek. Alle wolven in Drenthe zijn afkomstig uit de populatie van de Duitse deelstaat Nedersaksen.

De wolf in de natuur

De wolf is een inheemse diersoort die tot zo'n twee eeuwen geleden overal in Europa en ook in heel Nederland voorkwam. Hij is nu op eigen kracht teruggekeerd. Daarmee is het een soort die feitelijk – los van hoe je over zijn aanwezigheid denkt – thuishoort in de Nederlandse natuur. Natuurorganisaties verwelkomen hem, zonder blind te zijn voor de schaduwzijden. De wolf is een 'toppredator'; zijn voedsel bestaat in het algemeen grotendeels uit reeën, aangevuld met wilde zwijnen, (edel)herten en

een klein aandeel hazen en konijnen. Dat hij als roofdier aan de top van de voedselpiramide staat betekent niet, zoals vaak wordt gedacht, dat hij geen natuurlijke vijanden heeft. Alleen zijn die niet nog groter maar juist heel klein: parasieten en allerlei ziekteverwekkers.

De komst van de wolf heeft invloed op de natuur. Hij 'ruimt' vooral zieke en zwakke dieren 'op' en helpt daardoor de populaties van prooidieren gezond te houden. De resten van zijn maaltijden bieden voedsel aan aaseters, zoals raaf en zeearend maar ook allerlei kleine beestjes (insecten). Zijn aanwezigheid beïnvloedt het gedrag van de prooidieren: die vermijden uit angst bepaalde plekken, waardoor de begroeiing daar niet meer afgegraasd of afgeknabbeld wordt.

Wolvenschade in de Drents-Friese grensstreek

In de maanden juli tot en met september 2022 waren er in de Drents-Friese grensstreek 49 meldingen van schade aan landbouwhuisdieren die mogelijk waren veroorzaakt door wolven. Bij 42 daarvan kon worden aangetoond dat inderdaad een wolf de veroorzaker was; bij de overige 7 kon de oorzaak niet meer worden vastgesteld. Van 31 van de bevestigde wolvenaanvallen waren schapen het slachtoffer, in 10 gevallen ging het om koeien (inclusief pinken en kalveren) en in 1 geval om een pony. Op het moment van schrijven van dit artikel was van alle wolvenschade vanaf 1 oktober de veroorzaker nog niet door BIJ12 gepubliceerd.

[Bron: BIJ12.NL]

Schademelding en afhandeling

BIJ12 verzorgt namens de provincies de registratie en de afhandeling van schade aan landbouwhuisdieren door de wolf. De procedure verloopt als volgt. Meld (vermoedelijke) wolvenschade zo spoedig mogelijk, uiterlijk binnen 24 uur, bij BIJ12 op telefoonnummer 085 – 486 22 22 (elke dag bereikbaar van 9.00 tot 17.00 uur). Laat het kadaver van het getroffen dier onaangeraakt liggen waar u het aantreft, fotografeer het en dek het af. Op basis van de melding en foto's beoordeelt BIJ12 of het mogelijk om een aanval van een wolf gaat. Is dat het geval, dan komt er binnen 24 uur een taxateur langs voor onderzoek, waaronder afname van DNA.

Zodra de uitslag bekend is, wordt u per e-mail op de hoogte gebracht. Wanneer de schade aan uw dieren veroorzaakt

is door een wolf, of wanneer dit niet uit te sluiten is, heeft u recht op een tegemoetkoming in de directe schade. De hoogte van het bedrag hangt af van de taxatiewaarde van uw dier(en). Ook de eventuele kosten van de veearts en de destructiekosten worden vergoed. Uitbetaling kan zestien weken duren. Kijk op www.bij12.nl/wolf voor meer informatie over wolvenschade.

Het is belangrijk dat elke mogelijke wolvenschade wordt gemeld: alleen dan komt men in aanmerking voor een vergoeding, en alleen zo ontstaat een goed beeld welk deel van de schades toe te schrijven is aan de wolf.

[Bron: BIJ12.NL]

Schadepreventie

Schade door wolven valt nooit met honderd procent zekerheid uit te sluiten, maar het risico kan wel sterk beperkt worden door het gebruik van wolfwerende rasters. Deze rasters vormen de enige bewezen effectieve methode. De inzet van getrainde honden kan effectief zijn bij rondtrekkende schaapskuddes met herder, maar is geen reële optie voor vee in weidepercelen. Van alle andere methodes die in de pers genoemd worden is de effectiviteit (nog) niet aangetoond. Het belang van wolvenrasters kan niet hoog genoeg worden ingeschat: daardoor leren wolven van landbouwhuisdieren af te blijven in plaats van ze juist als makkelijke voedselbron te gaan zien.

Excursies

Natuurmonumenten houdt iedere zaterdag een wolvenexcursie vanuit bezoekerscentrum Dwingelderveld. Het doel ervan is dat deelnemers de wolf (beter) leren kennen en begrijpen. De excursies worden goed bezocht en ontvangen. Informatie en opgave: www.natuurmonumenten.nl/bezoekerscentrum-dwingelderveld/agenda/

WOLFWERENDE RASTER. FOTO: MARIELLE VAN UITERT

FLADDERLINTEN. FOTO MARIELLE VAN UITERT

De voorkeur gaat uit naar elektrische rasters van 120 centimeter hoog met een spanning van minimaal 4.500 volt. Een alternatief zijn vaste gaasrasters van dezelfde hoogte, voorzien van schrikdraden. De rasters moeten goed onderhouden worden om de stroomgeleiding te waarborgen en er mogen geen onderdoorgangen zijn.

Fladderlinten werken slechts tijdelijk – na enkele weken raken de wolven eraan gewend – maar zijn goed in te zetten als er snel gereageerd moet worden, bijvoorbeeld bij schadegevallen om te voorkomen dat de dader terugkeert en weer een schaap pakt.

[Bron: BIJ12.NL]

Subsidie

De provincie Drenthe stelt subsidie beschikbaar voor het aanschaffen van wolfwerende rasters (www.provincie.drenthe.nl/subsidiewolf). Hoeveel subsidie er in 2023 beschikbaar komt, moet op het moment van schrijven van dit artikel nog vastgesteld worden. De hoogte van de subsidie is afhankelijk van de lengte van de afrastering en het gemiddeld aantal schapen en/of geiten dat de eigenaar de afgelopen twee jaar in bezit had. De subsidie bedraagt maximaal 20.000 euro per veehouder en kan niet meer bedragen dan de daadwerkelijke kosten.

Informatie en hulp

De provincies zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van Europees en landelijk natuurbeleid. Daarom hebben Gedeputeerde Staten van Drenthe een gebiedscommissie preventie wolvenschade Drenthe ingesteld. Deze bestaat uit vertegenwoordigers van de schapensector, landbouw en natuurorganisaties. De commissie geeft onder meer voorlichting aan schapenhouders over preventieve maatregelen. Contact opnemen met de gebiedscommissie kan via e-mail: wolvencommissie@drenthe.nl

Veehouders in de provincie Drenthe die voor het eerst met flexinetten gaan werken om hun schapen beter tegen wolven te beschermen, kunnen hulp krijgen van een wolvenconsulent. Veehouders kunnen zich aanmelden via info@mekelologischbeheer.nl.

Gevaar voor mensen?

Veel bewoners van de regio zijn bezorgd over het gevaar van wolven voor hun eigen veiligheid en die van hun kinderen. Aanvallen van wolven op mensen zijn echter extreem zeldzaam. Recent onderzoek wees uit dat er in de periode 2000-2020 in heel Europa acht keer een aanval op mensen is geweest, waarvan geen enkele met dodelijke afloop. Uit Duitsland, waar inmiddels heel wat wolven leven, zijn sinds de terugkeer van de wolf in 2002 geen incidenten bekend. De kans op een wolvenaantal, zo meldt het onderzoeksrapport, is zo klein dat hij statistisch niet te berekenen valt. De acht gevallen in Europa (waarvan zeven in Oost-Europa) waren bovendien allemaal terug te voeren op wolven die aan mensen gewend waren geraakt doordat ze waren gevoerd. Van essentieel belang is dus wolven nooit te voeren, ook niet indirect door voedsel buiten achter te laten! Voorkomen moet worden dat wolven vertrouwd raken met de mens en deze met voedsel gaan associëren. Aanvallen op loslopende honden komen sporadisch voor. Houd honden om elk risico te vermijden dus altijd aan de lijn in een leefgebied van wolven. Hoewel op internet opduikende filmpjes anders suggereren, is de kans op een ontmoeting met een wolf uiterst klein. Mocht u toch oog in oog met een wolf komen te staan, neem dan deze regels in acht:

- blijf kalm, geef de wolf de ruimte;
- neem langzaam afstand;
- heb je een hond bij je, houd deze dan aan de lijn;
- als de wolf te dichtbij komt: luid spreken en gebaren maken;
- loop de wolf niet achterna;
- voer de wolf niet.

Voor meer informatie:

- Alles over schademelding, schadeafhandeling en schadepreventie, plus veel achtergrondinformatie: www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/diersoorten/wolf/
- Beleid en regelingen provincie Drenthe: www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/natuur/natuur-beleid-regels/wolf-drenthe-o
- Nog meer achtergrondinformatie over wolven: www.wolveninnederland.nl
- Belangrijke bron van informatie voor dit artikel was, naast bovengenoemde websites, de uitvoerige fact-finding study De wolf terug in Nederland door Wageningen Environmental Research in opdracht van Rijk en provincies. De studie is te downloaden vanaf de website van BIJ12: www.bij12.nl/wp-content/uploads/2021/10/Rapport-FactFinding-study-De-wolf-terug-in-Nederland-door-WENR_2021.pdf

FOTO PIET KERSSIES

Nieuwe wandelroute langs Uffelter Boervaart

Ten noorden van Uffelte komt een stukje streekhistorie tot leven. De Uffelter Boervaart, waarover ooit schepen vol turf voeren, was in de loop van de tijd verworden tot een sloot en deels een droge greppel, hier en daar dichtgegroeid met bomen en dichtgestoven met zand. Op initiatief van dorpsbewoners en van grondeigenaar mevrouw Pigeaud wordt de vaart weer zichtbaar gemaakt en komt er een wandelroute langs, die in 2023 in gebruik gaat.

De Uffelter Boervaart is gegraven om turf uit het veen ten noorden van Uffelte te vervoeren naar de Drentse Hoofdvaart. Van 1787 tot 1854 is hij daarvoor gebruikt. De vaart is ruim drie kilometer lang en zo'n vier meter breed geweest. De inwoners van Uffelte willen het verhaal van de veenvaart weer zichtbaar maken. Daarom hebben ze het plan opgevat om een wandelroute door het gebied uit te zetten. Onder begeleiding van Landschapsbeheer Drenthe maken lokale vrijwilligers het vaartje weer (beter) zichtbaar door opslag te verwijderen en zichtlijnen te herstellen. Een deel van het traject zal ook door lokale vrijwilligers, in een zogeheten Landschapsbrigade begeleid door Landschapsbeheer, onderhouden worden.

Ootmaanlanden

Voor hij in de Drentse Hoofdvaart uitmondt, loopt de Uffelter Boervaart door de Ootmaanlanden. Daar werkt Prolander aan de inrichting als waterbergingsgebied. Onderdeel van dit project is dat de Uffelter Boervaart hier wordt verbreed en weer watervoerend gemaakt, wat de beleving als veenvaart versterkt. Bovendien wordt de kade langs de vaart verhoogd, waardoor het idee van een jaagpad versterkt wordt. Een jaagpad is een pad langs een vaart waarlangs de pramen (smalle, ondiepe boten voor het vervoer van turf) voortgetrokken werden. De bedoeling

is dat de Landschapsbrigade ook dit traject gaat onderhouden.

Routevarianten

Betrokkenen hebben het over een 'dorpsommetje', maar de wandelroute is meer dan dat. In feite komen er drie routes. De hoofdroute volgt zo veel mogelijk het oude tracé van de Uffelter Boervaart en is zo'n 8,5 kilometer lang. Het startpunt is de parkeerplaats bij de kruising van de Weg achter de Es en de Postweg. Hier komt een informatiebord met routekaart te staan. Inwoners van Uffelte kunnen ook in het dorp starten. Bij de Amaliaboomgaard wordt een informatiebord geplaatst; routebordjes met een praam wijzen de weg. Deze verlengde routevariant is 10,5 kilometer lang. Ten slotte is er een verkorte routevariant van 3,5 kilometer die geschikt is voor kinderen.

Vlak bij camping De Blauwe Haan raakt de nieuwe route bijna aan de bestaande wandelroute Langs het Turfvaartje, die langs een aftakking van de Uffelter Boervaart voert. Hier komt een verwijsbordje, zodat wandelaars de routes kunnen combineren.

Informatiepanelen

Op verschillende punten langs de routes komen informatiepanelen te staan die over de historie en het landschap vertellen: de oude postroute, het vervoer van turf, de zware omstandigheden van de veenarbeiders en de ruzie over water tussen de Uffelter en Wittelter boeren. Maar ook de herinrichting van de Ootmaanlanden als waterberging en de bijzondere dier- en plantensoorten. Ook komen er rustpunten en is er voor kinderen van alles te beleven (klauteren op boomstammen, insectenhôtels, bloemenstrook).

In de bossen van de nationale parken Dwingelderveld en Drents-Friese Wold streeft Staatsbosbeheer naar de ontwikkeling van een meer natuurlijk bos met zoveel mogelijk inheemse natuur. Daarbij ligt het accent op natuurlijke verjonging en speelt aanplant een zeer bescheiden rol. Maar de laatste jaren bestaat die verjonging op sommige plekken voornamelijk uit massaal opkomende lariks. En dat is een probleem, want daarvoor krijgen de gewenste inheemse boomsoorten hier geen kans. Daarom gaat Staatsbosbeheer in delen van beide nationale parken de jonge lariksen verwijderen.

De (Japanse) lariks is een van de uitheemse boomsoorten die veel zijn gebruikt bij de aanleg van de staatsbossen in Drenthe vanaf 1910. Net als andere veel aangeplante 'exoten' zoals

Met de instelling als Nationaal Park verviel voor Staatsbosbeheer in beide gebieden de taakstelling voor houtoogst. Sindsdien wordt er nog wel hout geoogst, maar dan om een meer natuurlijk bos te ontwikkelen of om heidevelden, vennen en veentjes meer ruimte te geven of met elkaar te verbinden, om zo de natuurwaarden te behouden of te verhogen. De bosverjonging bestaat hoofdzakelijk uit natuurlijke verjonging. Als er al geplant wordt, dan met inheemse boomsoorten.

Toekomstig bos

Een groot deel van de bosvakken met lariks wordt omgevormd naar een meer natuurlijk, gemengd bos met meer inheemse soorten. In het algemeen hebben die hogere natuurwaarden; er

Jonge lariksen moeten plaats maken

FOTO A. HENCKEL

Douglas, fijnspar, Amerikaanse eik en diverse soorten dennen werd hij gekozen vanwege zijn vlotte groei en goede kwaliteit hout. De houtvoorziening in ons land verbeteren was een van de hoofdtaken van Staatsbosbeheer, opgericht in 1899. Op dat moment was er nog weinig bos in Nederland.

Veranderend bosbeheer

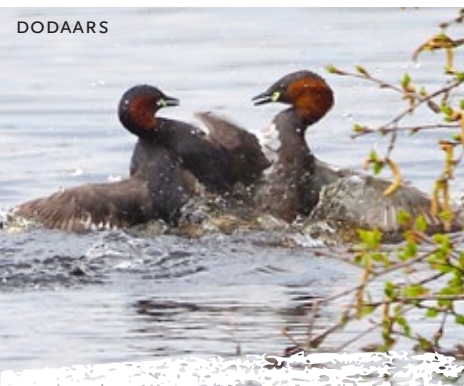
De verwoestende storm van 1972 leidde tot andere inzichten in het bosbeheer. In plaats van vakken met bomen van één soort en één leeftijd werd vaker gestreefd naar diversiteit in de samenstelling van het bos; ook kreeg men oog voor het belang van dood hout. In de bossen van het Dwingelderveld en het Drents-Friese Wold (de voormalige boswachterijen Dwingeloo, Smilde en Appelscha) werd die aanpak versterkt door de aanwijzing van beide gebieden als Nationaal Park. In nationale parken staat behoud en ontwikkeling van natuurwaarden voorop.

komen bijvoorbeeld meer insecten en schimmels op voor. De laatste jaren vermeerdert de lariks zich echter zo massaal uit zaad dat hij de inheemse soorten verdringt. Om te voorkomen dat het toekomstige bos (weer) voor een groot deel uit lariks bestaat, worden de komende jaren de jonge lariksen in delen van de nationale parken verwijderd.

De lariksen worden met een kraan afgezaagd; op sommige plekken blijven ze liggen, op andere plekken worden ze weggehaald. Door de werkzaamheden kan er wat overlast ontstaan. Waar nodig worden bezoekers gewaarschuwd of worden routes tijdelijk omgelegd.

Vogelbroedseizoen 2022:

de opvallendste zaken

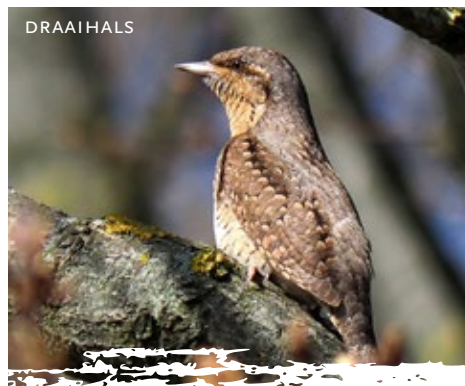

Net als in andere jaren gingen ook het afgelopen voorjaar weer diverse vogeltellers meermalen in alle vroegte op pad om de broedvogelstand in het Drents-Friese Wold, het Dwingelderveld en het Holtingerveld in kaart te brengen. Uit de resultaten pikken we de meest opvallende en die van de belangrijkste soorten.

Het seizoen begon erg nat (weet u nog?), maar daarna sloeg opnieuw droogte toe en in de loop van het voorjaar vielen laagten en ondiepe vennen droog. Watervogels reageerden verschillend. De dodaars, broedvogel van vennen en heideplassen, profiteerde van de aanvankelijke nattigheid. De stand ging van 82 naar 89 paar in het Dwingelderveld, van 56 naar 66 paar in het Drents-Friese Wold en van 17 naar 24 paar in het Holtingerveld. Een vergelijkbaar beeld gaf de waterral te zien: van 28 naar 33 in het Dwingelderveld, van 3 naar 5 in het Holtingerveld en van 13 naar maar liefst 29 in het Drents-Friese Wold. Maar de stand van de watersnip bleef gelijk aan vorig jaar en de geoorde fuut ging in aantal achteruit.

De kraanvogel is inmiddels een gevestigde broedvogel in de drie gebieden, maar het broedresultaat is op z'n zachtst gezegd niet altijd denderend. Vooral in het Dwingelderveld was het in 2022 weer moeizaam: net als vorig jaar zaten daar 7 broedparen, maar opnieuw lukte het slechts één paar om twee jongen groot te brengen. Alle overige paren verspeelden legsels of jongen. De eveneens 7 paren in het Drents-Friese Wold (een verdere toename ten opzichte van 2021!) wisten vier of vijf jongen groot te brengen en het ene paar in het Holtingerveld had ook succes: hier werden twee jongen vliegvlug.

Een andere vaste waarde is onderhand de raaf. Het afgelopen seizoen zaten er 5 paren in het Drents-Friese

Wold, eveneens 5 in het Dwingelderveld en 1 paar in het Holtingerveld.

Twee opvallende stijgers van de afgelopen jaren, tevens kroonjuwelen van de streek, zijn draaihal en grauwe klauwier. De draaihal zette ook in 2022 zijn opmars voort: van 38 naar 45 paar in het Drents-Friese Wold, van 18 naar 20 in het Dwingelderveld en van 11 naar 23 in het Holtingerveld. Het aantal grauwe klauwieren bleef in het Holtingerveld gelijk (29 paar) en nam in het Drents-Friese Wold nog licht toe (van 97 naar 106), maar in het Dwingelderveld was er andermaal een flinke toename: van 47 naar 60 paar.

Het Aekingerzand is het laatste binnenlandse bolwerk van de tapuit. De vrije val van deze intussen ernstig bedreigde soort zette zich voort: de stand ging van 40 naar 26 paar (in 2020 waren het er nog 55). Het aantal broedparen van het verwante en eveneens sterk bedreigde paapje bleef ongeveer gelijk. De wulp verloor op het Dwingelderveld verder terrein: van 13 naar 9 paar.

Tot slot de twee meest uitgesproken bosvogels: zwarte specht en wespendif. Hun aantal bleef in de drie gebieden ongeveer gelijk. Bij de wespendif hebben we het dan overigens over kleine aantallen: 14 broedparen in de drie gebieden samen.

Met dank aan Arend van Dijk en Joop Kleine voor het aanleveren van de gegevens. Die werden behalve door hen beiden mede verzameld door Willem van Manen (SOVON; Drents-Friese Wold), Bosgroepen Noordoost, vrijwilligersgroep Dwingelderveld en Vogelwacht Uffelte e.o.

Van roodpootvalk tot grote kruisbek

Bijzondere vogels

ROODPOOTVALK

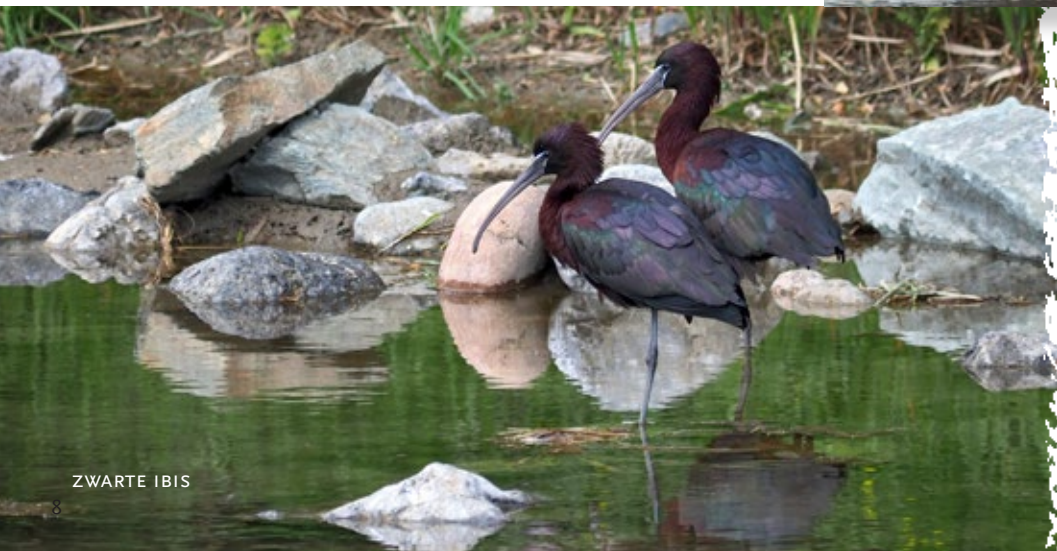
Afgelopen halfjaar zijn vogelliefhebbers weer verblijd met tal van bijzondere vogelsoorten die in onze regio met name het Dwingelderveld aandeden. Een van de meest in het oog springende was de roodpootvalk. In mei waren er al waarnemingen in het Dwingelderveld, maar het hoogtepunt was eind augustus - begin september. De roodpootvalk is een kleine, snelle roofvogel met fraaie kleuren. Zijn jachtwijze is een combinatie van die van de boomvalk en van de torenvalk: het ene moment zoekt hij met duizelingwekkende snelheid door de lucht als een boomvalk, terwijl hij seconden later plotseling als een torenvalk biddend stil hangt in de lucht als hij een prooi op de grond in beeld heeft. Roodpootvalken zien we hier vooral als de wind uit het oosten of zuidoosten komt. In feite worden de vogels vanuit de broedgebieden in Oost-Europa hier naartoe geblazen. Na het broedseizoen zijn het vooral jonge vogels die hier terechtkomen, maar af en toe laat zich ook een volwassen vogel zien. Prachtige beesten zijn het!

Slangenjager

Een andere soort die biddend door het leven gaat is de slangenarend. Dit jaar was de vogel met maximaal vier exemplaren in het Dwingelderveld aanwezig. Ook in het Drents-Friese Wold en in het Fochteloërveen zijn regelmatig jagende slangenarenden gezien. Het zijn vooral jonge en heel licht gekleurde exemplaren die hier overzoemen. Prachtig was het om te zien hoe een slangenarend

ZWARTE OOEVAAR

ZWARTE IBIS

SLANGENAREND

's ochtends vroeg nog nasoezend in zijn vaste slaapboom zat. Zo gauw de reptielen voor de dag komen om zich op te warmen wordt de arend actief en gaat hij op jacht. Hoog in de lucht speurt hij bodem af naar slangen. Ziet hij er een liggen, dan blijft de vogel een poosje biddend in de lucht hangen en duikt dan met de klauwen naar voren naar beneden. Niet zelden zagen natuurliefhebbers de arend wegvliegen met een slang in de poten of de snavel. Op waarneming.nl staan honderden foto's die in onze omgeving van deze spectaculaire arenden zijn gemaakt.

Steppekiekendief

In de nazomer kwam er nog een spectaculaire roofvogel in beeld: de steppekiekendief. Ook deze soort broedt vooral in oostelijk Europa, maar tegenwoordig ook een heel enkele keer in de provincie Groningen, in de op steppes lijkende graanvelden. De steppekiekendief is in Nederland vooral in de trektijd te zien. In het Dwingelderveld was een poosje een jonge vogel aanwezig die door velen van heel dichtbij kon worden bewonderd. Vogelaar en medewerker van Natuurmonumenten Eric Menkveld meldde op een gegeven moment dat hij op één middag alle in Nederland voorkomende kiekendieven in het Dwingelderveld had gezien: bruine, blauwe, grauwe én steppekiekendief!

GROTE KRUISBEK

Grote kruisbek

In november dook er opeens een flinke groep grote kruisbekken op in het Drents-Friese Wold. Omdat de waarnemingen van deze zeldzame soort vaak worden gemeld via waarneming.nl waren veel vogelaars al vroeg op de hoogte van zijn aanwezigheid. Daardoor waren er in het gebied bij de Ganzenpoel vaak wel een aantal vogelaars aanwezig, vaak met koffie en lange teleden.

De grote kruisbek is een broertje van de kruisbek, die in Nederland voorkomt in naaldbossen. Toen er door de ontginning van heide productiebossen met naaldbomen werden aangelegd werden deze bossen langzaam geschikt voor planten en dieren van naaldbossen, soorten die vaak van nature niet in Nederland voorkwamen. Daar hoort ook de kruisbek bij. Door hun bijzonder gevormde snavel, met de punten kruislings over elkaar, zijn zowel de kruisbek als de grote kruisbek bijzondere verschijningen. De snavel van de grote kruisbek is erg fors uitgevoerd en aangepast aan het openpeuteren van de kegels van

DWERGAALSCHOLVER

naaldbomen, zoals die van de grove den. Bovendien zijn de mannetjes opvallend rood gekleurd. De grote kruisbek is een zeldzame wintergast uit het noorden van Scandinavië, de Baltische staten en Rusland.

Grote waarde

Andere soorten die opzien baarden in de drie grote natuurgebieden in Zuidwest-Drenthe waren de zwarte ooievaar die weer regelmatig op doortrek werd gezien, de zwarte ibis, de strandplevier en de dwergaalscholver. Deze laatste zat in het voorjaar een hele tijd in het Holtveen (Dwingelderveld) waar het beest vissend, slapend en rustend kon worden gezien. Ook een hoogpotige schoonheid deed het Dwingelderveld een paar keer aan: de steltkluut. Deze zuidelijke soort komt steeds vaker in het noorden voor en broedt zelfs in het Hunzedal. Straks ook in Zuidwest-Drenthe?

De zeldzame soorten lokten vogelaars van heinde en ver naar Zuidwest-Drenthe om er een glimp van op te vangen. Met elkaar vormen ze een cadeautje voor natuurgenieters en onderstrepen ze de grote waarde van het Dwingelderveld als natuurgebied.

Sprokkelwark

Boekweit en emmertarwe in Dwingelderveld

In het Dwingelderveld liggen een paar akkers waar graan of boekweit wordt verbouwd. Daarnaast was er een oude akker die niet meer als zodanig gebruikt werd. Deze akker heeft Staatsbosbeheer nu verhuurd aan Maatschap van den Pol uit Ruinerwold. Het is de bedoeling de akker uiteindelijk om te vormen in heischraal grasland. Door het weer in gebruik nemen verwacht Staatsbosbeheer dat de grond er weer schraler wordt en de diversiteit aan planten en insecten toeneemt. De akker is niet bemest. Het afgelopen jaar stond op een kwart van de akker emmertarwe en op driekwart boekweit. Toen de boekweit bloeide kwamen er veel insecten op af. Op 30 augustus is het gewas geoogst. Het meel is te koop in de boerderijwinkel van de Maatschap van den Pol. Een deel van het gewas is blijven staan, waardoor vogels er tijdens de najaarstrek nog een graantje van mee konden pikken.

FOTO A. HENCKEL

Rozenkransje

Sinds een jaar of zeven proberen medewerkers van Science4Nature op verzoek van Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de provincie Drenthe het rozenkransje terug te brengen in Drenthe. Deze voorjaarsbloeier is een erg kenmerkende plantensoort van het zogenaamde heischraal grasland. Dat is een soort natuur die tussen heide en schraal grasland in staat en zich kenmerkt door veel bijzondere en tegenwoordig vaak zeldzame soorten. Denk aan valkruid, welriekende nachtorchis en maanvaren. In Drenthe is het rozenkransje een paar jaar geleden uitgestorven. In de afgelopen honderd jaar was deze vroeger algemene plant door ontginning, verdroging en verbossing erg zeldzaam geworden. Verzuring van de bodem door de invloed van stikstofdepositie gaf het laatste zetje. In het Dwingelderveld en het Holtingerveld zijn kleine stukjes heide en heischraal grasland geschikt gemaakt voor hervestiging van deze soort. Dat is gedaan door kleinschalig plaggen of diep maaien en bekalken. Daardoor is de bodem weer wat opener en de verzuring omgebogen. Science4Nature heeft op deze plekken zaden uitgestrooid. In 2022 hebben de rozenkransjes op diverse plekken gebloeid, en niet weinig ook! Daarmee lijkt de methode van zeer kleinschalig beheer, bekalking en aanbrengen van zaad te werken. Het is afwachten of de rozenkransjes het ook uithouden en zich weten te vermeerderen. Daarvoor beheren Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten deze locaties heel zorgvuldig en zorgen ze ervoor dat vertrapping en voortijdig afgrazen door schapen wordt voorkomen. Science4Nature volgt de ontwikkelingen op de voet.

Opstellen landschapsvisie van start

De Stuurgroep heeft opdracht gegeven aan bureau Eelerwoude om het komende jaar een landschapsvisie voor de Drents-Friese grensstreek op te stellen. De visie borduurt voort op de landschapsbiografie. Het landschap is voortdurend in ontwikkeling. Om de kwaliteit van het landschap dat we nu waarderen veilig te stellen, maken we een visie voor de toekomst: hoe gaan we nieuwe ontwikkelingen met zorg inpassen in het huidige landschap? De landschapsvisie bevat voorbeelduitwerkingen. Daarmee wordt het een inspiratiedocument voor beleidsmakers en planologen. De landschapsvisie schrijft niet voor wat waar moet of niet mag. Wilt u op de hoogte blijven van ontwikkelingen en bijeenkomsten, schrijf u dan in voor de digitale nieuwsbrief: <https://shortest.link/8tXg>

Parkeren Dwingelderveld: op de parkeerplaatsen

De laatste tijd werden in het Dwingelderveld steeds vaker auto's geparkeerd bij ingangen met slagbomen of met hekken die bestemd zijn voor ruiters en menbers, waardoor deze ingangen geblokkeerd werden. Soms werd de toegankelijkheid voor hulpdiensten erdoor belemmerd. Ook leidde het tot meer verstoring op plekken waar het nog relatief rustig is en kwam het de verkeersveiligheid niet ten goede. Daarom gaat Staatsbosbeheer bij die ingangen een parkeerverbod instellen. Parkeren kan op de daarvoor bestemde parkeerplaatsen; er zijn er genoeg.

VOGELVLUCHTIMPRESSIE. BRON: PROLANDER

Groen licht voor klimaatbuffer Ootmaantlanden-Koningsschut

De inrichting van het gebied Ootmaantlanden-Koningsschut als klimaatbuffer kan van start. In november 2022 tekenden de betrokken bestuurders de samenwerkingsovereenkomst. Binnenkort wordt de bestemmingsplanwijziging vastgesteld. Naar verwachting begint de uitvoering in de zomer van 2023. Om Meppel te beschermen voor wateroverlast bij extreem veel regen, kan er 400.000 kubieke meter water opgeslagen worden. Daarvoor wordt straks water van de Oude Vaart via de Drentse Hoofdvaart het gebied in geleid. De verwachting is dat de volledige noodwaterberging gemiddeld eenmaal in de 25 jaar wordt gebruikt. De nieuwe inrichting draagt ook bij aan het bestrijden van verdroging van het Natura 2000-gebied Holtingerveld en zorgt ervoor dat er in tijden van droogte meer zoetwater beschikbaar blijft. Ook kan zich bijzondere natuur gaan ontwikkelen, van bloemrijke graslanden met vlinders en bijen tot nieuwe poelen voor de kamsalamander. Cultuurhistorische elementen als de karakteristieke elzensingels en delen van het Uffelter Boervaartje (zie artikel in deze Veldwijzer) worden in ere hersteld. De provincie is opdrachtgever van het project. Prolander zorgt samen met Waterschap Drents Overijsselse Delta, Natuurmonumenten, de gemeente Westerveld, Staatsbosbeheer en particuliere eigenaren voor de uitvoering. Meer weten? Kijk op www.holtingerveld.nl/projecten/ootmaantlanden

Nieuwe speelnatuur Dwingelderveld groot succes

In juli en augustus bezochten ruim zeshonderd kinderen de vernieuwde speelnatuur van OERRR naast bezoekerscentrum Dwingelderveld. Ze speelden in het wilgenhuttendorp, klieerden met water en zand, gleden van de modderglijbaan en nog veel meer. Sommige gezinnen hebben zich er urenlang vermaakt, met als resultaat stralende kinderen met natte en bemoderde gezichten, handen en kleding. Veel ouders hadden daar al rekening mee gehouden en toverden na het bezoek handdoeken en schone kleding uit de tas. De speelnatuur van het Dwingelderveld wordt niet alleen in Drenthe gewaardeerd. Het is ook een bron van inspiratie geweest voor een delegatie van Staatsbosbeheer uit Texel. Daar is men een actie gestart om geld in te zamelen voor een speelnatuurplek die net zo aantrekkelijk moet worden als die in Ruinen. Een hele eer!

FOTO: ANDRIES DE LA LANDE CREMER

FOTO A. HENCKEL

Onderhoud fietspad langs Koelevaartsveen

Op 11 oktober is in het Dwingelderveld begonnen met het opknappen van het fietspad vanaf Achter 't Zaand richting Spier en vanaf het Commissaris Cramerpad richting het uitzichtpunt langs de A28. Dit fietspad is in 2005 voorzien van een speciale verharding met een toplaag. Deze heeft zich minder goed gehouden dan verwacht. In overleg met de aannemer is ervoor gekozen om een laagje te frezen en vervolgens de toplaag te vernieuwen. Eerst wordt de bovenlaag gefreesd, waarna er weer overheen gefietst kan worden. Omstreeks maart 2023 zal het fietspad voorzien worden van een nieuwe toplaag waardoor het weer een tijd meekan.

Water4daagse IVN Westerveld

Zo'n 25 mensen namen afgelopen jaar deel aan de Water4daagse georganiseerd door IVN Westerveld. Wandelend en fietsend volgden zij in vier etappes de loop van de Wapserveense Aa en de Vledder Aa van de bron tot het einde in Steenwijk. Gidsen die door hun werk of interesse een relatie hebben met de beken, vertelden onderweg over landschap, natuur, geschiedenis en beheer. Er werd een biologisch landbouwbedrijf bezocht en een ecooloog van het waterschap Drents Overijsselse Delta liet zien hoe vissen dankzij de aanleg van vispassages de beek weer over de hele lengte kunnen gebruiken om stroomopwaarts naar hun paaigebieden te zwemmen en in omgekeerde richting naar het IJsselmeer en uiteindelijk naar zee. De inspiratiebron voor de cursus was het boek Drinkbare rivieren van Li An Phoa. Zij reisde verschillende rivieren af om te zien hoe het met de kwaliteit ervan gesteld is.

FOTO'S A. HENCKEL

TAPUIT

Buitencentrum Drents-Friese Wold
Terwisscha 6a
8426 SJ Appelscha
0516 - 464020

Bezoekerscentrum Dwingelderveld
Benderse 22
7963 RA Ruinen
0522 - 472951

Poort Holtingerveld
Van Helomaweg 18
7971 PX Havelte
0521 - 341222

Websites

www.nationaalpark-drents-friese-wold.nl
www.nationaalpark-dwingelderveld.nl
www.holtingerveld.nl
www.regionaalandschap-drenthe.nl

Twitter

@NationaalParkDF
@Dwingelderveld
@BCDwingelderveld

Facebook

www.facebook.com/gastherendfw
www.facebook.com/dwingelderveld

Instagram

[bezoekerscentrumdwingelderveld](https://www.instagram.com/bezoekerscentrumdwingelderveld)

Colofon

Redactie

Henk van den Brink (eindredactie), Hans Dekker, Albert Henckel, Mariet Keuning, Wim Meijberg, Renate Sanders, Hanna Schipper, Catrien Scholten

Redactieadres

Secretariaat Regionaal Landschap,
Postbus 122, 9400 AC Assen
0592 - 36 55 55
dwingelderveld@drenthe.nl
drents-friese-wold@drenthe.nl

Grafische vormgeving

Provincie Drenthe

Fotografie

Hans Dekker, tenzij anders vermeld

Veldwijzer is een periodieke uitgave met nieuws en achtergronden van Nationaal Park Drents-Friese Wold, Nationaal Park Dwingelderveld en Oerlandschap Holtingerveld. Het blad verschijnt twee maal per jaar, wordt huis aan huis bezorgd rond de gebieden, en is verkrijgbaar in de bezoekerscentra van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.

© Stuurgroep Regionaal Landschap Drents-Friese grensstreek 2022

Teksten van dit informatiebulletin mogen gebruikt worden voor niet-commerciële doeleinden, onder vermelding van de bron.